

1983/84:5

Tisdagen den 11 oktober

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Moderata samlingspartiets partigrupp har som suppleant i näringsutskottet under Staffan Burenstam Linders ledighet anmält hans ersättare Ulla Voss-Schrader.

Vidare har moderata samlingspartiets partigrupp som suppleant i försvars- och bostadsutskotten under Erik Olssons ledighet anmält hans ersättare Anita Wermelin.

Vänsterpartiet kommunisternas partigrupp har som suppleant i jordbruksutskottet under John Anderssons ledighet anmält hans ersättare Berit Edvardsson.

Andre vice talmannen förklarade valda till

suppleant i försvarsutskottet

Anita Wermelin (m)

suppleant i jordbruksutskottet

Berit Edvardsson (vpk)

suppleant i näringsutskottet

Ulla Voss-Schrader (m)

suppleant i bostadsutskottet

Anita Wermelin (m)

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Ändring av den
preliminära tids-
planen*

*Om Sveriges
inställning till
Europadomstolen
för de mänskliga
fri- och rättig-
heterna*

2 § Ändring av den preliminära tidsplanen

Anf. 2 ANDRE VICE TALMANNEN:

Då inga interpellationssvar anmälts till måndagen den 17 oktober kommer inte något kammarsammanträde att hållas nämnda dag.

3 § Svar på frågorna 1983/84:3 och 23 om Sveriges inställning till Europadomstolen för de mänskliga fri- och rättigheterna

Anf. 3 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Anders Björck och Jan-Erik Wikström har frågat mig om Sveriges inställning till Europadomstolen. Jag besvarar deras frågor i ett sammanhang.

På Anders Björcks första fråga, om ett uttalande av mig från ett besök i Europarådet är korrekt återgivet i pressen, är svaret nej.

På Anders Björcks andra fråga, om jag anser att Sverige snabbt och till fullo skall rätta sig efter Europadomstolens domar, är svaret ja.

På Jan-Erik Wikströms fråga, om regeringen avser att ompröva Sveriges inställning till Europadomstolen för de mänskliga fri- och rättigheterna, är svaret nej.

Anf. 4 ANDERS BJÖRCK (m)

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för svaret på min fråga.

Det är ett tidens tecken att den första debatten i denna kammare skall handla om tveksamhet från den svenske statsministerns sida att respektera Europadomstolens domar. Även om statsministern har hävdad att han talade "off the record" vid en pressfrukost, finns det anledning att erinra om det gamla talesättet att varav hjärtat är fullt, därom talar munnen.

Nu säger statsministern att han inte är korrekt citerad. Jag tror att vi alla är intresserade av att få reda på vad statsministern i så fall verkligen sade vid sin pressfrukost i Strasbourg.

Herr talman! Vi i Sverige – och inte minst statsministern – talar ofta om mänskliga rättigheter i andra länder. Det är bra. Det skall vi fortsätta att göra, och vi skall döma med samma mått både vad gäller öst och vad gäller väst. Men vi får inte bli hemmablinda. Mänskliga rättigheter skall respekteras också i Sverige. Europarådets konvention på detta område måste följas också av oss.

I en intervju i Expressen den 30 september, för omväxlingens skull given i New York, bara några dagar efter uttalandet i Strasbourg, förvärrade emellertid Olof Palme situationen. Jag citerar nu; Expressen kanske har återgivit herr Palme fel. Han säger i denna intervju att regeringsrådet Gustaf Petrén "bidrar till att bestorma domstolen med relativt oväsentliga mål som tar bort tid för de väsentliga. Som Palme ser saken är det partipolitisering, ett angrepp från höger." Det här är häpnadsväckande uttalanden. De kan inte få stå oemotsagda. Jag vill därför, utöver min fråga om vad herr Palme

verkliga saken i Strasbourg, fråga följande:

1. Vilka oväsentliga klagomål har regeringsrådet Gustaf Petrén initierat till Europarådet?

2. Vad menar Olof Palme med uttrycket "angrepp från höger"? Har herr Palme monopol på frågan om mänskliga rättigheter?

3. Vad har den svenska regeringen gjort för att rätta till svensk lagstiftning efter den fällande domen i Europadomstolen för ett år sedan.

Anf. 5 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret.

Den europeiska kommissionen och domstolen för de mänskliga rättigheterna är viktiga instrument i våra dagars rättssamhälle. Sverige erkände år 1952 den enskilda klagorätten i samband med att konventionen om mänskliga rättigheter ratificerades, och år 1966 erkände Sverige domstolens jurisdiktion. Enskilda individer kan alltså framföra klagomål. Sådana klagomål mot Sverige har länge varit mycket få till antalet. 2 klagomål anfördes år 1976, 4 år 1978, 42 år 1981 och 72 år 1982. Men under de första nio månaderna 1983 har 185 klagomål lämnats in.

Självfallet innebär Sveriges anslutning till denna konvention en viss begränsning av vår handlingsfrihet. Så länge Sverige är bundet av konventionen måste vi tillse att ny lagstiftning står i överensstämmelse med konventionen, eller rättare sagt inte strider mot konventionsbestämmelserna. På det sättet lägger konventionen ett band på den svenska lagstiftaren och begränsar vår rörelsefrihet också i riksdagen.

Naturligtvis leder detta institut till rätt mycket merarbete för många svenska jurister. För tjänstemän i statsförvaltningen och regeringskansliet har dessa anmälningar inneburit en merbelastning, som säkert kommer att växa ytterligare. Jag har noterat att det finns anvisningar som faktiskt kommissionen själv har utfärdat och som är enkelt och begripligt formulerade, så att var och en på svenska kan få del av hur en sådan här anmälan skall gå till. Det tror jag personligen är en av förklaringarna till att antalet anmälningar har vuxit så kraftigt på senare år.

Rättssäkerhet och rättstrygghet kostar dock alltid möda och besvär. I själva verket var ju poängen med inrättandet av kommissionen och domstolen att enskilda individer skulle ges en möjlighet att få sina klagomål mot det egna landet och dess regering prövade. Naturligtvis är det då viktigt att både kommissionen och domstolen hålls i respekt av dem som företräder Sverige.

Anf. 6 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Kanske är det ett tidens tecken att den första frågestunden gäller mer eller mindre ovederhäftiga påståenden i en högertidning. Den journalist som har skrivit det referat i Svenska Dagbladet som ni stödjer era frågor på befann sig i Stockholm. Han var över huvud taget inte i Strasbourg, utan har byggt sin artikel på uppgifter i andra eller tredje hand.

Det jag har sagt – och som jag grundar på samtal i Strasbourg – är följande.

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Om Sveriges
inställning till
Europadomstolen
för de mänskliga
fri- och rättig-
heterna*

som egentligen helt ansluter till vad Jan-Erik Wikström här sade: Europarådet är en utomordentligt viktig institution, som vi bör stödja. Det hörde möjligen herr Björck mig redovisa där nere. Europadomstolen är just för enskilda medborgare en utomordentlig institution dit man kan vända sig för att få sin rätt prövad, och den skall vi hålla i helgd. Men det vore utomordentligt beklagligt om domstolen skulle bli en lekstuga för partipolitiska intressen, och det uttrycktes från flera håll där nere oro för att det så skulle bli. Och då funnes risken för att respekten för domstolen skulle minska. När jag talade med svenska journalister där nere var det alltså av omsorg om domstolen och omsorg om Europarådet. Vi skall värna dess position som skydd för människors rätt, och vi skall undvika att göra partipolitik av det, som det funnits vissa tendenser till på moderat håll.

Anf. 7 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Herr Palme svarade inte på någon av mina fyra frågor. Om nu herr Palme anser att han blev ovederhäftigt citerad i Strasbourg – och han är inte ensam bland sina statsrådskolleger om att anse sig vara det – så frågar jag: Vad sade herr Palme egentligen i Strasbourg? Han talade vid pressfrukosten uppenbarligen om Gustaf Petrén och Europadomstolen. Vi borde väl ändå kunna få ett svar på vad herr Palme sade i den frågan.

Min andra fråga blir naturligtvis: Var herr Palme också ovederhäftigt citerad i New York, i den Expressenintervju som var införd den 30 september 1983? Enligt denna intervju sade herr Palme dels att Gustaf Petrén bidrar till att bestormad domstolen med relativt oväsentliga frågor, dels att det finns risk för en partipolitisering, ett angrepp från höger. Jag måste också här, herr talman, ställa en direkt fråga till herr Palme: Är detta också ovederhäftiga påhitt av någon journalist?

Jag tror inte att man i Strasbourg har uppfattat herr Palmes uttalanden om Europadomstolen som framsprungna ur ett slags omsorg om Europarådet och Europadomstolen, utan snarare tvärtom. Jag vill emellertid gärna säga att vi som är verksamma inom Europarådet är mycket glada och tacksamma över att den svenske statsministern avlade ett besök och tillbringade några dagar där och satte sig in i Europarådets verksamhet. Tyvärr förstörs det intrycket av att herr Palme fäller sådana här uttalanden.

Herr talman! Allra sist – och jag hoppas innerligt att herr Palme besvarar dessa frågor – har jag väldigt svårt att förstå hur detta skulle kunna innebära någon sorts partipolitisk nedsvärning av domstolen. De klagomål som förts fram kan domstolen anta eller förkasta, och det är inte mera märkvärdigt än det är vid vilken domstol som helst.

Anf. 8 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Först citerar herr Björck ett felaktigt uttalande i Svenska Dagbladet. Sedan säger han att detta felaktiga uttalande har gjort stor skada i Europarådet – förmodligen då med herr Björcks benägna medverkan. Gustaf Petrén har jag ansett mig böra nämna bara därför att han, på grundval av ett fortfarande felaktigt referat, har förklarat att jag har satt demokratin ur

spel och förnekar gemensamma västerländska värderingar. Man är långt ute i partipolitiska syften om man häver ur sig sådana beskyllningar.

Vad denna debatt åter har visat är att det enda som jag kan ha sagt vid denna frukost är att vi skall akta oss för att göra just Europadomstolen till en tummelplats för partipolitiska intressen. Vi skall se till att det är en domstol som värnar människors rätt och underlåta att partipolitiscera den, för då får den största möjliga respekt hos människorna.

Anf. 9 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Herr Palme svarar faktiskt inte på någon av de frågor jag har ställt, och det är mycket beklagligt.

Vad sade herr Palme egentligen vid pressfrukosten i Strasbourg? Han nämnde ändå Gustaf Petrén.

Vad sade herr Palme egentligen när han var i New York och uttalade sig om att det var en partipolitisering från höger?

Varför har den svenska regeringen, som faktiskt har haft ett år på sig, inte vidtagit några åtgärder för att se till att någonting händer på det här området – i alla fall inte sådana som vi har kunnat märka i riksdagen – med anledning av den fällande dom som vi fick för bl. a. brott mot egendomsrätten?

Slutligen: Herr Palme använde uttrycket partipolitisk tummelplats. Jag vet inte om herr Palme är den rätte att tala om det här i internationella sammanhang. Förmenar Olof Palme politiska partier som har bestämda uppfattningar i dessa frågor att vara aktiva?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1983/84:27 om regeringsöverläggningar med nykterhetsrörelsen om löntagarfonder m. m.

Anf. 10 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig om jag har inbjudit eller har för avsikt att inbjuda nykterhetsrörelsen till de överläggningar om löntagarfonder och åtgärder för att förbättra svensk ekonomi som regeringen genomför.

De nämnda överläggningarna är som bekant avslutade, och några ytterligare kommer inte att äga rum f. n.

Anf. 11 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för svaret.

Som framgår därav har nykterhetsorganisationerna inte fått vara med på överläggningarna om löntagarfonderna trots att de anmält att de önskade delta. Detta skedde i brev till regeringen den 2 september, alltså i god tid för att möjliggöra en inbjudan till dem att vara med. Med hänvisning till att överläggningarna nu är avslutade och att inga nya kommer att äga rum slås alltså fast att det inte blir aktuellt med någon inbjudan till nykterhetsrörelsen.

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

Om regeringsöverläggningar med nykterhetsrörelsen om löntagarfonder m. m.

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Om överföring av
förundersöknings-
uppgifter till
polisen*

I brev till Kalmar läns nykterhetsförbund anger regeringen att det inte varit praktiskt genomförbart att vidga den krets bestående av 21 organisationer som inbjudits. Bland 21 inbjudna organisationer rymdes således inte nykterhetsrörelsen. Regeringen har prioriterat bort hela den svenska ideella nykterhetsrörelsen i detta sammanhang. Det är djupt otillfredsställande.

Jag kan inte tolka detta på annat sätt än att regeringen inte tar alkoholproblemen i samhället riktigt på allvar eller att regeringen hade andra syften med överläggningarna än dem som officiellt har angetts.

Det positiva synsätt när det gällde att förändra missbruksproblemen som man ändå kunde spåra i den socialdemokratiska partimotionen våren 1982, som väl får ses som en uppföljning av den omfattande alkoholpolitiska aktivitet som de tidigare regeringarna inledde, har man inte fått se så mycket av under det socialdemokratiska regeringsåret.

Det är givet att den samlade nykterhetsrörelsen uppmärksammat detta, och det är naturligtvis bakgrunden till att man från Kalmar läns nykterhetsförbund tillskrev regeringen med önskan om att bli inbjuden. De verksamma inom nykterhetsrörelsen känner att de har en del att komma med i den debatt om ekonomi och löntagarfonder som nu är aktuell. De anser naturligt nog att löntagarfonder inte behövs. En offensiv politik mot alkoholen är enligt deras mening ett betydligt effektivare medel för att stärka samhällsekonomin än att införa fonder. De är helt enkelt besvikna på och missnöjda med regeringens politik.

Nyligen publicerades uppgifter om att alkoholen kostar det svenska samhället 50 miljarder kronor om året förutom att den orsakar lidanden för missbrukaren och andra. Det borde ligga nära till hands för en regering som behöver spara att med all kraft ge sig på de här kostnaderna. Men det undviker man. Det föranleder mig att fråga statsministern:

Var regeringens överläggningar med organisationer och andra verkligen allvarligt menade? Var de allvarligt menade i fråga om syftet att finna samlade lösningar för att förbättra den svenska ekonomin?

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1983/84:15 om överföring av förundersökningsuppgifter till polisen

Anf. 12 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Hans Petersson i Röstänga har frågat mig om jag avser ta initiativ till att föra över ledningen av alla förundersökningar från åklagarna till polisen för att därigenom frigöra åklagartid för de grova narkotikabrotten, den ekonomiska brottsligheten m. m.

Enligt nuvarande regler är huvudprincipen den att åklagaren leder förundersökningen, men polismyndigheten har ansvaret i enklare fall. Närmare anvisningar i vilka fall polisen skall leda förundersökningar har utfärdats av riksåklagaren i samråd med rikspolisstyrelsen. De nu gällande

anvisningarna trädde i kraft den 1 januari 1980. Det innebar en utvidgning av polisens befogenhet att leda förundersökningar.

Den fråga som Hans Petersson har väckt rymmer många olika problem. Förutom de rent straffrättsliga bedömningar som måste göras under förundersökningen kan jag här peka på bl. a. frågor av bevisteknisk natur, användningen av tvångsmedel, frågan om begränsning av förundersökningen och möjligheterna till åtalsunderlåtelse.

De båda sistnämnda frågorna övervägs f. n. inom justitiedepartementet. Vidare pågår i departementet ett omfattande reformarbete när det gäller polisens organisation på grundval av förslag från polisberedningen.

Med hänsyn till dessa omständigheter är jag inte beredd att nu ta ställning till hur förundersökningarna skall ledas i framtiden.

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

Om överföring av förundersöknings- uppgifter till polisen

Anf. 13 HANS PETERSSON i Röstänga (fp):

Herr talman! Under lång tid har det förts en debatt om ett odelat ansvar för förundersökningarna och var detta ansvar i så fall skall ligga – hos åklagaren eller hos polisen. Det är besvärliga och känsliga frågor; det skall jag hålla med justitieministern om. Det handlar ju om rättegångsbalkens regler och grundprinciper och då ytterst om rättssäkerheten. Men det handlar naturligtvis också om hur statens knappa resurser bäst skall utnyttjas i ett kärvt ekonomiskt läge.

Det är allmänt omvittnat att förundersökningarna är av hög kvalitet. Skuldfrågan är nästan alltid fastlagd. Om det inte är så, så blir det inget åtal.

Kritiken mot det nuvarande systemet gäller främst de oklara ansvarsgränserna. En särskild svaghet är kanske att åklagaren inte har något egentligt ansvar inför den lokala polisstyrelsen. Det är ju denna polisstyrelse som har det övergripande ansvaret för hur polisinsatserna skall prioriteras och hur resurserna skall sättas in. Möjligen kan denna kritik komma att förstärkas efter polisreformen nästa år.

Det finns många som menar att man för att få klara ansvarsgränser bör överväga om man skall lägga all förundersökning antingen hos åklagaren eller hos polisen. Åklagaren är givetvis ytterst lämplig, för han eller hon har ju de bästa förutsättningarna för att bedöma vilken bevisning som behövs för en fällande dom. Men åklagarnas arbetssituation är, som vi alla vet, ytterst pressad. Målen blir allt större, mer komplicerade och allt grövre. Vad åklagarna egentligen behöver är förstärkning, mer åklagartid, och inte fler arbetsuppgifter.

Då kan man fråga sig om man kan överföra ledningen av förundersökningar till polisen. På så sätt kanske man kan lösa en del av frågan om ansvarsgränserna. Kompetensen finns, och polisen är naturligtvis bäst lämpad att fatta de operativa besluten. Polisen vet också vilka resurser som kan tas i bruk.

Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga. Jag vet att det pågår ett omfattande arbete inom justitiedepartementet. Jag hade hoppats att jag skulle kunna få besked om man skulle påbörja en förutsättningslös utredning.

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Om bibehållande
av distriktsåklagar-
tjänsten i Kinna*

Anf. 14 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag är naturligtvis, liksom Hans Petersson i Röstånga, ytterligt angelägen om att allt görs för att effektivisera arbetet inom polisen. Det här gäller därför överväganden som jag bedömer vara mycket viktiga. Men frågan berör åtskilliga intressen, och man måste göra svåra avvägningar mellan dessa intressen.

Jag beklagar att jag inte kan ge något besked i dag. Jag vill vänta till dess jag kan ge ett mera bestämt och mera innehållsrikt besked.

Överläggningen var härmed avslutad.

**6 § Svar på fråga 1983/84:33 om bibehållande av distriktsåklagar-
tjänsten i Kinna**

Anf. 15 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Hans Nyhage har frågat mig om jag är beredd att medverka till att distriktsåklagartjänsten i Kinna bibehålls.

Vid förstatligandet av åklagar- och polisväsendet år 1965 bildades färre åklagardistrikt än polisdistrikt. I de polisdistrikt som kom att sakna åklagarmyndighet stationerades en åklagare på polisdistriktets kansliort. Sammanlagt 29 utstationeringar blev resultatet.

Vid riksdagsbehandlingen år 1971 av en proposition om vissa reformer inom polis- och åklagarväsendet uttalade justitieutskottet att det med särskild tillfredsställelse noterade att förslaget kunde väntas medföra att systemet med utstationerade åklagare i stort sett skulle komma att upphöra.

Sedan riksdagen antagit propositionen bemyndigade Kungl. Maj:t riksåklagaren att i samråd med rikspolisstyrelsen besluta i frågor om indragning av utstationerade åklagare.

Anf. 16 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Tyvärr tvingas jag konstatera att svaret inte inger några större förhoppningar om en positiv behandling av ärendet, även om regeringen ännu inte definitivt har tagit ställning.

Justitieministern åberopar ånyo, liksom i Ulricehamnsfallet som diskuterats tidigare i år, ett riksdagsbeslut från 1971. Det är tolv år sedan dess, och jag tycker att de aktuella sakskälen borde få fälla avgörandet – inte ett så pass gammalt riksdagsbeslut. Anmärkningsvärt är också att tjänsten i Kinna drogs in den 1 september i år, trots att ett överklagande föreligger. Det är mycket anmärkningsvärt att man drar in en tjänst medan handläggningen pågår. Föreligger ett överklagande är det rimligt att man, innan man vidtar några åtgärder, har tagit ställning till överklagandet. Det vore intressant att få höra justitieministerns kommentar på just denna punkt. Riksåklagarens besked om indragning den 1 september kom f. ö. i juni månad. Jag tycker också att

det är anmärkningsvärt att kommunen inte fått tillfälle att säga sitt i vanlig bemärkelse.

Det är två skäl som riksåklagaren åberopar för indragningen. Dels skulle det kunna göras rationaliseringar beträffande vikariattjänster, inte minst genom en centralisering till Borås, dels skulle man kunna göra inbesparingar, framför allt när det gäller resekostnader. Beträffande det senare skälet måste jag säga att det är rent nonsens. I kostnadshänseendet spelar det ju ingen roll om en person åker från Kinna till Borås eller från Borås till Kinna. Avsikten är ju att åklagaren även i fortsättningen skall finnas minst en dag i Kinna. Så det skälet kan vi lämna därhän direkt.

Sedan talas det om rationaliseringsvinster. Hyreskostnader skulle man slippa i Kinna. Men man slipper inga hyreskostnader i Kinna direkt, eftersom åklagaren måste ha någonstans att vara när han kommer till Kinna. Dessutom måste han vara i Borås, och där är hyresnivån mycket högre än vad den någonsin är i Kinna.

Det finns en rad viktiga skäl som talar för att tjänsten bibehålls i Kinna. Dels skall vi motverka en alltför stark centralisering. Det är ett mycket viktigt skäl. Dels är det mycket viktigt att en åklagare finns till hands för polismyndigheten när det gäller brottsbekämpning. Åklagaren sitter som en spindel i nätet i det sammanhanget. Att förhandla per telefon mellan Kinna i Marks kommun och Borås förefaller mig vara litet anmärkningsvärt. Lokalkännedom är mycket viktig. Serviceaspekten är för den stora allmänheten också mycket viktig. Med andra ord: Det finns en lång rad sakskäl som talar för att någon ändring inte skall ske i det här sammanhanget. Däremot kan jag inte hitta ett enda sakskäl som talar för att en ändring skall ske. Jag vore tacksam för justitieministerns kommentarer i det avseendet.

Anf. 17 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Låt mig först konstatera att det av de ursprungligen 29 utstationeringarna nu återstår 5 förutom Kinna. Riksåklagaren har som sagt beslutat om en indragning av stationeringen i Kinna. Regeringen kommer inom kort att fatta ett beslut i det här ärendet sedan Marks kommun begärt prövning av riksåklagarens beslut.

Rent allmänt vill jag säga att jag givetvis ansluter mig till vad som framhålls i det utlåtande från justitieutskottet som riksdagen godkände när det gäller systemet med utstationerade åklagare.

När det gäller utstationeringen i Kinna kan nämnas att denna åklagare tillhör Borås åklagardistrikt. Det distriktet har sju åklagartjänster. Kinna utgör ett eget polisdistrikt, och där består kriminalavdelningen av sju man. Tingställe finns inte i Kinna, tingsrätten ligger i Borås. Det saknas häkte i Kinna, det ligger också i Borås. Kostnadsbesparingar beträffande lokaler, telefon och resor uppkommer vid en indragning, och vid ledigheter behöver personal inte längre sändas från huvudorten.

Chefsåklagaren har tillstyrkt indragningen. Länsåklagaren har förklarat att han inte var entusiastisk men att det inte fanns några bärande skäl att

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

Om bibehållande av distriktsåklagar- tjänsten i Kinna

bedöma utstationeringen i Kinna annorlunda än den i Ulricehamn. Rikspolisstyrelsen har inte haft någon erinran mot indragningen.

Anf. 18 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Det justitieministern sade inledningsvis är jag helt medveten om. Men det finns faktiskt undantag. Tjänsten i Strömstad drogs exempelvis inte in när ärendet var aktuellt. Åklagartjänsten i Ljungby har utannonserats ganska nyligen, så den borde rimligtvis bli föremål för indragning. Man skall vara konsekvent och inte göra vissa undantag. Nu är undantagen gjorda. Då menar jag att det finns oerhört starka sakskal som talar för att även Kinna borde utgöra ett undantag. Jag har försökt snabbt redogöra för sakskalen.

Jag måste återkomma till kostnadsaspekten och säga att resonemanget inte håller. Om åklagaren en dag åker in till Borås från Kinna på ting drar den resan en viss kostnad, och att resa en dag från Borås till Kinna för att överlägga med t. ex. en polismyndighet torde kosta precis lika mycket. Detta kan inte gärna vara ett sakskal att åberopa i det här sammanhanget. Därtill kommer det som jag nyss nämnde, nämligen att åklagaren bör sitta som en spindel i nätet vid förutredningarna.

Han bör ha nära kontakt med polismyndigheten och andra myndigheter. Han bör kunna stå till tjänst med service gentemot den stora allmänheten och inte minst mot de kommunala myndigheterna.

Allt detta går förlorat om utstationeringen dras in. Jag ser det som en mycket allvarlig centralisering som vi borde kunna vara överens om att försöka bekämpa i stället för att understödja. Vi borde kunna enas om att det är mycket viktigare att decentralisera – att komma nära medborgarna – än att centralisera.

Vi ser i förlängningen vad som komma skall: Kronofogdemyndigheten kommer med all säkerhet att försvinna 1986. Och jag frågar: Vad händer med lantmäteriet och med andra myndigheter? Vad händer t. ex. med polisen? Släpper vi till ett finger åker snart hela handen – det är det tragiska.

Regeringen har inte fattat beslut än. Låt nu sakskalen vara avgörande – inte ett gammalt beslut från 1971.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1983/84:40 om friköpsrätt för jordarrendatorer

Anf. 19 Justitieminister OVE RAINER:

Jörn Svensson har frågat mig när en proposition om friköpsrätt för jordbruksarrendatorer kan väntas och vilka huvudsakliga riktlinjer denna proposition kommer att ha.

Frågan om friköpsrätt för jordbruksarrendatorer har behandlats av riksdagen vid förra riksmötet (se LU 1982/83:27, rskr 266). Riksdagen ansåg därvid att frågan borde bli föremål för en förutsättningslös utredning. Jag har för avsikt att inom kort begära regeringens bemyndigande att tillsätta en

särskild kommitté för ändamålet. Enligt planerna kommer också en lagrådsremiss snart att läggas fram där andra arrenderättsliga frågor behandlas, bl. a. frågan om företrädesrätt för arrendatorer att förvärva arrendestället.

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Om friköpsrätt för
jordarrendatorer*

Anf. 20 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Artigheten bjuder att man tackar ett statsråd för svaret på en fråga. Men jag tycker kanske att det här svaret är i minimalaste laget och inte så klarläggande som jag hade önskat. Jag vill därför förtydliga min fråga genom ett par kompletterande frågor.

För det första vill jag fråga om orsaken till fördröjningen. Hade det inte varit möjligt att redan före sommaren och i närmare anslutning till riksdagens begäran tillsätta den här kommittén? Frågan brådskar i viss mån. Det finns kategorier av arrendatorer som befinner sig i ett läge där tidsaspekten spelar en roll. Och det är väl över huvud taget inte önskvärt att ytterligare fördröja den här frågan, som ju har utretts i annat sammanhang – tyvärr med ogynnsamt resultat för arrendatorerna – vilket tagit sin rundliga tid.

För det andra vill jag konstatera att min andra fråga, om propositionen och de tankar som man eventuellt har inom departementet om vilken inriktning den kommer att ha, inte är besvarad – i varje fall inte på annat sätt än att justitieministern säger att det skall tillsättas en förutsättningslös utredning och att detta är vad riksdagen har begärt.

Detta är visserligen en sanning, men det är å andra sidan inte hela sanningen. Det faktum att frågan togs upp under vårriksdagen, utifrån en serie motioner från företrädare för flera olika partier, var en spegling av att arrendelagskommittén hade ställt sig negativ till en friköpsrätt och att det inom riksdagen fanns en opinion emot detta och för en friköpsrätt. Därför uttalade också riksdagens överväldigande majoritet – med undantag för moderata samlingspartiets representanter – att det fanns starka skäl att införa en friköpsrätt, speciellt med sikte på s. k. historiska arrenden. Denna formulering om de starka skälen hör också till riksdagens beställning till justitiedepartementet.

Jag skulle därför gärna vilja pressa justitieministern litet grand och fråga om man avser att ta fasta på detta eller om – vilket man alltför ofta finner i sådana här politisk-administrativa sammanhang – talet om förutsättningslöshet är en mask för att man i sista omgången inte tänker göra någonting.

Anf. 21 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Som svar på Jörn Svenssons påståenden vill jag bara säga att det var riksdagen som uttryckligen angav att utredningen skulle vara förutsättningslös. Det beslutet fattade riksdagen i maj månad, och den här frågan har ett uppenbart samband med det arbete som pågår med en lagrådsremiss som gäller företrädesrätt för arrendatorer. Den lagrådsremissen har vi arbetat med parallellt med direktiven för utredningen. Det är ett ganska normalt sätt att arbeta när det gäller två frågor som hör ihop.

Det går inte att tillsätta utredningen förrän vi är klara med lagrådsremissen, och det går inte att skriva lagrådsremissen färdig förrän vi vet ungefär

vad utredningsdirektiven skall innehålla. Till detta har vi alltså haft tiden sedan maj månad på oss, och jag kan inte inse att vi på något sätt har gjort oss skyldiga till något oskäligt dröjsmål. Arbetet har pågått under denna tid, och det kommer snart att vara avslutat när det gäller dessa två frågor.

Anf. 22 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Statsrådet Rainer har naturligtvis formellt rätt när han talar om att riksdagen hade begärt en förutsättningslös utredning. Men det finns så att säga en bakgrundstext som talar om starka skäl för att lösa frågan om friköpsrätt för innehavare av s. k. historiska arrenden.

När det gäller utredningar är det aldrig så, att man förhandsprogrammerar dem till att absolut komma fram till ett bestämt resultat. Då är de som sagt från början föga meningsfyllda. Men man måste ändå, även om det formellt är en förutsättningslös utredning, ta hänsyn till huruvida det har funnits en viljeinriktning i riksdagens beställning av denna utredning – och en sådan viljeinriktning finns. Det som oroar mig är att justitieministern inte på något sätt har berört den i sitt svar. Det inger mig misstanken att det nu blir på samma sätt som med arrendelagskommittén; frågan kommer inte att föras framåt.

Om vi skulle lämna det politiska kringpratandets och blomsterspråkets område ett ögonblick, skulle det vara roligt att ställa en mer personligt riktad fråga till statsrådet Rainer: Är statsrådet Rainer personligen positivt inställd till att en friköpsrätt för åtminstone bestämda kategorier av arrendatorer, sådana som har omtalats i den tidigare riksdagsdebatten, inrättas?

Anf. 23 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jörn Svenssons här uttalade misstankar om att det skulle vara något sakligt skäl bakom det han betecknar som en fördröjning av ärendets handläggning är obefogade. Jag har ett klart och bestämt intresse av att den här frågan kommer till en lösning som är tillfredsställande för arrendatorerna och som motsvarar deras berättigade krav. Jag är just därför mycket angelägen om att lägga en bra grund för det utredningsarbete som skall bedrivas.

Anf. 24 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! På den här punkten, om den goda grunden, kan justitieministern och jag vara överens. Men jag tillåter mig ändå den slutkommentaren, att om det skall bli en för arrendatorerna bra lösning, fordras det faktiskt att man tar itu med de krafter som hittills, på ett alltför effektivt sätt, har förhindrat införandet av friköpsrätten, de krafter som bl. a. dominerade när det gällde resultatet av arrendelagsutredningens arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1983/84:6 om personalneddragningen vid försvarets fabriksverks verksamhet i Arboga

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

Anf. 25 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Hugo Bergdahl har frågat industriministern om han avser att vidta några åtgärder för att förändra tidsramen på tolv månader för personalneddragningen vid FFV:s Arbogaenhet och om vilka nya arbetstillfällen som finns tillgängliga inom regionen för de i Arbogaenheten drabbade.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Bakgrunden till Hugo Bergdahls frågor är att försvarets materielverk av likviditetsskäl aviserat att den planerade beställningsvolymen innevarande budgetår vid FFV av framför allt flygplansunderhåll kommer att minska. Enligt de beräkningar som FFV gjort på grundval av de uppgifter som materielverket lämnat kan FFV tvingas varsla ca 800 personer, av vilka en stor del beräknas ha sina arbeten vid underhållssektorns Arbogaenhet.

Försvarets anslagsframställningar för budgetåret 1984/85 bereds f. n. inom regeringskansliet som ett led i förberedelserna för 1984 års budgetproposition. I samband därmed kommer frågan om materielverkets framtida beställningsvolym att behandlas. I avvaktan på resultatet av detta beredningsarbete kan jag för dagen inte uttala mig om vilka åtgärder som kan tänkas vidtas för de anställda vid Arbogaenheten.

Anf. 26 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Innan jag kommenterar svaret vill jag konstatera att Arboga kommun har ca 14 000 invånare. Redan nu besväras kommunen av en mycket hög arbetslöshet. Att mot den bakgrunden tappa ytterligare 300–400 arbetstillfällen, vilket har aviserats, skulle innebära ett mycket hårt slag mot Arboga kommun. Situationen blir inte bättre av att man från företagsledningens sida anser det nödvändigt att avveckla arbetstillfällena inom en så kort tidsperiod som knappt ett år. Det borde enligt min uppfattning vara möjligt att låta neddragningen få ske i mer ordnade former, genom en mer utdragen tidsram. Detta borde vara en rimlig begäran då avvecklingen därmed skulle underlättas, oavsett om det blir fråga om naturlig avgång, omplaceringar eller ersättningsjobb på annan ort.

Många av de anställda vid FFV Underhåll är välutbildade ingenjörer och tekniker. Detta innebär en svår återlätning på yrkeskunnigt och erfaret folk för företaget och för arbetsplatsen. Samtidigt måste man konstatera att Arboga-regionen tyvärr saknar möjligheter till att ge ersättningsjobb i någon betydande omfattning.

Statsrådet redovisade i sitt svar, mot bakgrund av regeringens planering, att han inte är beredd att komma med några besked när det gäller de två frågor som jag har ställt till honom. I detta avseende är statsrådets svar en besvikelse.

Beskedet från företagsledningen till de anställda vid FFV Underhåll i

Om personalneddragningen vid försvarets fabriksverks verksamhet i Arboga

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Meddelande om
interpellationer*

Arboga innebär att 350–400 anställda inom tolv månader måste lämna sina arbetsplatser.

Det här är en långt gången planering när det gäller avveckling av arbetstillfällen, och jag tycker faktiskt att statsrådet skulle ha kunnat redovisa några principiella synpunkter när det gäller den här allvarliga problematiken inom Arboga kommun och inom företaget.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1983/84:9 till socialutskottet

10 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1983/84:12 Ändring i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter

1983/84:17 Lag med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 6 april 1974 om en uppförandekod för linjekonferenser

1983/84:21 Höjning av Sveriges kvot i Internationella valutafonden och godkännande av beslut inom Internationella valutafonden rörande revidering av de generella lånearrangemangen

1983/84:22 Ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa

1983/84:26 Särskilda sysselsättningsåtgärder för budgetåret 1983/84

11 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 6 oktober

1983/84:12 av *Carl-Henrik Hermansson* (vpk) till utrikesministern om den politiska utvecklingen i Chile:

I den vid riksmötets öppnande föredragna regeringsförklaringen nämns glädjande nog också Sveriges förpliktelser när det gäller utvecklingen i Chile. Det sägs att Sverige måste medverka till en utveckling som innebär att demokratin återerövrats i Chile.

Efter tio långa år av terror, politiska förföljelser och hunger har motståndet i Chile mot general Pinochets regim växt till en sådan styrka att regimen skakas i sina grundvalar och det chilenska folket på allvar börjat hoppas på en snar återerövring av demokratin. Den terroristiska militärdiktaturen kan inte längre regera med samma metoder som tidigare, och folket vägrar att längre finna sig i förtryckspolitiken.

Under det senaste året har rörelsen mot militärdiktaturen framträtt allt

starkare. Allt större skikt av folket har gått ut på gator och torg för att visa sitt missnöje med den förda politiken. Öppet krävs general Pinochets avgång. Även delar av medelklassen, som tidigare stödde regimen eller passivt fann sig i diktaturen, sluter sig nu till motståndskampen som främst förs av arbetarklassen och de utarmade i städer och byar. En mäktig rörelse har utvecklats.

Kampen gäller både frihet och bröd. Det chilenska folket vägrar att längre finna sig i terrorn och inskränkningarna i de demokratiska fri- och rättigheterna. Det vägrar också att acceptera den ekonomiska politiken, som utformats på grundval av nobelpristagaren Milton Friedmans teorier och som lett till produktionsnedgång, massarbetslöshet, utarmning och hunger för den stora majoriteten av folket.

Militärdiktaturen slår emellertid tillbaka mot frihetskämparna. Antalet fall av arresteringar och tortyr har kraftigt ökat. Desperat söker general Pinochet och hans anhang att bevara sin makt. Detta reser frågan om solidariskt stöd från folken i andra länder till kampen för att återerövra demokratin i Chile. Ett minimikrav måste ju vara att den terroristiska militärjuntan inte får stöd genom krediter, genom vapenleveranser, genom utrikeshandeln eller på andra vägar.

Från olika håll, bl. a. från den chilenska fackliga landsorganisationen CUT, har sedan flera år rests frågan om en total bojkott mot militärjuntan. Mot detta krav har anförts att en isolerad bojkottaktion skulle bli verkningslös och att det syns svårt att få många eller flertalet länder att ansluta sig. I en situation där kampen går om militärjuntans vara eller icke-vara synes dessa motargument bortfalla. Alla typer av bojkottaktioner måste i ett sådant läge ha positiv betydelse för det chilenska folkets frihetskamp.

Med hänvisning till den aktuella utvecklingen i Chile ställer jag följande frågor till utrikesminister Bodström:

1. Hur ser den svenska regeringen på den aktuella utvecklingen i Chile?
2. Hur tänker sig regeringen Sveriges medverkan till kampen för demokratins återerövring i Chile?
3. Hur kan regeringen medverka till uppfyllandet av landsförvista chilena-res krav att fritt kunna återvända till sitt hemland och där kunna leva i säkerhet?
4. Hur ställer sig regeringen till Sveriges deltagande i olika typer av bojkottaktioner till stöd för den chilenska frihetskampen?

1983/84:13 av *Hans Göran Franck* (s) till utrikesministern om den politiska utvecklingen i Chile:

Oppositionen mot militärregimen i Chile har under senare tid varit mer omfattande och intensiv än under något tidigare skede efter militärkuppen mot den demokratiskt valda och lagliga regeringen för tio år sedan.

Pinochetregimen tillgriper alltmer desperata metoder mot oppositionen. Undantagstillståndet som delvis skulle hävas har i stället förlängts i samband med tioårsdagen av militärkuppen. Omkring 100 människor har dödats i

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Meddelande om
interpellationer*

samband med demonstrationer och andra aktiviteter på grund av militärens och polisens hänsynslösa brutalitet. Mer än 20 000 människor har gripits av polisen under detta år. Förföljelsen är nu långt mer omfattande än under de närmast föregående åren. Diktaturen har i hög grad utvecklats till ett enmansvälde. Det råder fattigdom, svält och arbetslöshet i massomfattning. Chile är ett av diktaturen utarmat land och har världens största utlandsskuld per capita.

Den chilenska oppositionens krav på återgång till demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna måste aktivt stödjas.

Militärregimen i Chile måste isoleras internationellt. Det är därför angeläget att verka för ett stopp av alla leveranser av vapen och militärteknologi liksom allt annat ekonomiskt bistånd till Chile så länge Pinochet sitter kvar vid makten. De demokratiska krafterna behöver ett förstärkt politiskt och moraliskt stöd. Diktaturens offer är i behov av ökade humanitära insatser. FN:s särskilda fond för detta ändamål skulle kunna aktiveras och göra mer verksamma insatser.

Nya ansträngningar bör göras för att chilensare i exil som så önskar skall kunna återvända till sitt hemland. FN, som under en följd av år fördömt övergreppen och kränkningarna av grundläggande mänskliga fri- och rättigheter, måste inte bara fullfölja sina hittillsvarande insatser utan även förstärka dem för att säkra en fredlig och demokratisk utveckling med fria val snarast i Chile.

I anledning av vad jag här anfört får jag ställa följande frågor till utrikesministern:

1. Hur bedömer utrikesministern den senaste utvecklingen i Chile och möjligheterna att återupprätta demokratin med fredliga medel?
2. Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att förstärka stödet till de demokratiska krafterna och diktaturens offer?
3. Finns det någon beredskap för att ge Chile ett verksamt bistånd i den händelse att landet får en demokratisk regering?

den 10 oktober

1983/84:14 av *Bertil Måbrink* (vpk) till statsrådet Mats Hellström om skärpt lagstiftning mot investeringar i Sydafrika och Namibia:

Regeringen beviljade den 16 september 1983 Sandvik AB dispens från lagen om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia. Några månader tidigare beviljades även Fagersta AB och SKF dispens från samma lag.

Under år 1983 har Sydafrika ytterligare vidgat sin ockupation av områden i Angola, och den direkta och indirekta krigsföringen (genom lejda legosoldater maskerade till "rebeller") mot Angola och Moçambique fortsätter. Det måste samtidigt ånyo påpekas att Sydafrikas ockupation av Namibia strider mot folkrätten och fördöms av en bred internationell opinion. Sydafrikas krigföring mot befrielseströmmarna ANC och SWAPO bedrivs med svärbeskrivlig grymhet.

Svenska biståndsarbetare som i höst kom hem från södra Afrika berättar att försvarslösa människor utsätts för mord och terror. Lika allvarligt är, påpekar de, det ekonomiska sabotage som Sydafrika genomför, vilket miljontals människor varje dag får känna av genom att inte få sina mest grundläggande behov av såsom mat, kläder och transporter tillfredsställda. Sydafrika förstör fabriker, järnvägar, lastbilar och matlager.

Svenska företag stöder på flera sätt den sydafrikanska aggressionen. De betalar t. ex. lönen helt eller till 75 % till sina vita anställda under deras omfattande aktiva militärtjänstgöring. Sandvik AB erkände öppet före regeringens beslut om dispens att företaget följer denna praxis. Detta innebär att Sandvik direkt bidrar till ett system som gör att Sydafrika kan spara på dagpenningen till sina soldater och i stället köpa mer vapen.

Sydafrikalagen tillkom som ett led i Sveriges strävan att öka det internationella trycket på den sydafrikanska regimen och påverka dess raspolitik. Lagen trädde i kraft den 1 juli 1979. Sedan dess har den svenska regeringen fått fjorton ansökningar om dispens. Av dem har endast tre avslagits. Sex har godkänts i sin helhet, fem delvis. Tyvärr har den socialdemokratiska regeringens tillträde inte medfört någon skärpt restriktivitet.

Jag vill därför fråga statsrådet:

Anser statsrådet att den vidmakthållna apartheidpolitiken och Sydafrikas upptrappade krigföring mot befrielseströrelser och grannländer motiverar en skärpt restriktivitet i tillämpningen av Sydafrikalagen (1979:487)?

Avser statsrådet att ta initiativ till en skärpt lagstiftning mot investeringar i Sydafrika och Namibia?

den 11 oktober

1983/84:15 av *Rolf Wirtén* (fp) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om alkoholpolitiken:

Den alkoholpolitiska situationen är inte längre riktigt lik den vi under en lång följd av år fram till mitten av 1970-talet lärde känna. Situationen var då den att konsumtionen undan för undan ökade. Kurvan var oavbrutet stigande.

Det ödesdigra i denna situation underströks av att ingen tycktes ta på tillräckligt allvar det missbruk som utvecklades och de ständigt ökade skador som blev följden.

Vi har anledning konstatera att vi politiker i praktiken stod maktlösa, därför att vi inte visste vilka åtgärder som skulle kunna bryta den negativa utvecklingen – i vad gäller såväl konsumtion och missbruk som skador.

Det förekom under den tid som jag här refererar till inslag i alkoholpolitiken som i det perspektiv som vi nu har framstår som helt otillräckligt genomtänkta – de var inte heller avsedda att bidra till lösningen av de problem som alkoholen orsakar. Jag tänker främst på den s. k. mellanölspe-rioden.

Vi befinner oss, som jag redan har antytt, sedan några år tillbaka i en

förändrad situation. Den karakteriseras – vid en jämförelse med de närmast gångna decennierna – av några mycket tydliga och intressanta omständigheter.

Först och främst har samhällets alkoholpolitik ett nytt, mera klart resultatintriktat mål: att åstadkomma en sådan begränsning av den totala alkoholkonsumtionen som kan bidra till att alkoholmissbruket trängs tillbaka och alkoholskadorna därmed motverkas.

Detta nya mål är intressant av flera skäl.

Det ena är att det numera – i stort sett sedan mitten av 1970-talet – råder mycket stor enighet bland alkoholforskarna överallt i världen om att det finns ett direkt samband mellan totalkonsumtionen i ett land å ena sidan och missbruk och skador å den andra. Detta samband har visat sig vara exponentiellt. Vilken som helst ökning av konsumtionen resulterar enligt forskarna i en avsevärt större ökning av missbruk och skador.

Det andra som gör alkoholpolitikens mål intressant är att konsumtionskurvan med början i slutet av 1970-talet har börjat peka nedåt.

Konsumtionssiffrorna för åren 1976–1982 ger en mycket talande bild av hur utvecklingen gått:

1976	7,70 liter alkohol per person över 15 år
1977	7,32 " " " " " 15 "
1978	7,01 " " " " " 15 "
1979	7,10 " " " " " 15 "
1980	6,75 " " " " " 15 "
1981	6,30 " " " " " 15 "
1982	6,42 " " " " " 15 "

Under första halvåret 1983 minskade konsumtionen ytterligare med 6,4 %.

En tredje omständighet som tyder på en faktisk förändring av de alkoholpolitiska förutsättningarna är att den allmänna opinionen markant vitaliserats de senaste åren. De alkoholpolitiska frågorna tilldrar sig just nu väsentligt större intresse än på mycket länge.

Sedan 1960 genomförs regelbundet genom SIFO:s försorg en omfattande undersökning om skolungdomens inställning till alkohol. 1983 års undersökning visar en markant ökad medvetenhet om det personliga ansvaret för ställningstagandet till alkoholbruket.

Dubbelt så många ungdomar i åldern 12–24 år säger nej till allt bruk av alkohol nu som i början av 1970-talet, 31 % av pojkarna (mot 15 % 1971) och 35 % av flickorna (mot 16 % 1971).

I åldersgruppen 12–14 har andelen helnyktra ökat oavbrutet sedan 1981. Den ligger nu på 83 % bland pojkarna och 87 % bland flickorna – mot 42 resp. 38 % 1971.

Ser vi till opinionsbildningens förändrade förutsättningar och resultat, är det än mer intressant att man finner det mera naturligt att lova att avstå från sprit och vin än man gjorde t. ex. 1975, när frågan först ställdes. Argumentet för att säga nej anges i frågan: "för att det är skadligt och för att göra det

lättare för dina kamrater att avstå”.

52 % ”kan absolut lova att avstå” från sprit och 44 % från vin – mot 33 resp. 29 % 1975.

De i socialdepartementets regi genomförda kampanjerna 1981 och 1982 – först mot langning till ungdom och sedan mot droger i stort – är andra tydliga exempel på den nya tendensen i den allmänna opinionen. Aldrig förr torde så bred uppslutning från folkrörelser och andra organisationer ha förekommit kring åtgärder med sikte på konkreta alkoholpolitiska resultat.

Ett annat mycket tydligt inslag i den allmänna opinionen i alkoholfrågan är det nyväckta allt starkare kravet på alkoholransonering.

Bredden i uppslutningen kring detta krav är intressant främst som en mätare på den bristande tilltron till de alkoholpolitiska åtgärder som hittills kommit till praktisk användning.

Som alkoholpolitiskt instrument är alkoholransonering av betydligt mindre intresse. Det finns t. o. m. risk att intresset för övriga, bevisligen effektiva alkoholpolitiska åtgärder avtar därför att så mycket av det aktiva alkoholpolitiska intresset koncentrerar sig till kravet på ransonering.

Detta talar enligt min mening mycket starkt för att massiva alkoholpolitiska åtgärder av det slag som det råder partipolitisk enighet om, men som ännu inte använts tillräckligt konsekvent, sätts in för att inte de gynnsamma effekterna av den f. n. positiva allmänna opinionen skall gå om intet.

En sådan massiv alkoholpolitisk insats är tillräckligt motiverad med hänsyn till risken för att den konsumtionsminskning som vi nu kan registrera på nytt vänds i en konsumtionsökning, med de starkt negativa effekter en sådan alltid medför.

Till detta kommer andra förhållanden som på motsvarande sätt aktualiserar aktiva alkoholpolitiska insatser med sikte på att nedbringa totalkonsumtionen.

Jag tänker i första hand på de mycket stora kostnader som alkoholen orsakar samhället. I detta sammanhang har det förekommit många gissningar. I känslan av att exakta beräkningar är svåra att göra har man frestats att underskatta kostnaderna – även i de fall då man inte i propagandistiskt syfte gjort gällande att staten skulle *tjäna* på alkoholhanteringen.

Nu föreligger sedan någon tid tillbaka en undersökning, vars resultat jag inte har anledning att ifrågasätta. Den visar att de kostnader som alkoholen direkt eller indirekt orsakar samhället är avsevärt större än man tidigare föreställt sig.

Jag vill inte göra gällande – och ingen annan har mig veterligt gjort det heller – att de mycket stora kostnaderna skulle erbjuda det starkaste skälet att söka göra något radikalt åt alkoholproblemen. Långt starkare talar de mänskliga problem, den mänskliga förnedring och det mänskliga lidande som alkoholen orsakar. Men man kan inte för den skull bortse från att de sammanlagda kostnaderna för samhället uppgår till minst 60 miljarder kronor – en summa som svarar mot mer än 10 % av bruttonationalprodukten.

Inte ens när dessa kostnader anförts är det enbart fråga om pengar. Vet

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

Meddelande om interpellationer

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Meddelande om
interpellationer*

man att sjukvården brottas med mycket stora problem till följd av bristen på ekonomiska resurser och att alkoholbetingade vårdbehov samtidigt drar en kostnad på 10–11 miljarder kronor – då borde man inte, minst av allt i ekonomiskt brydsamma tider, kunna avvisa kravet på massiva insatser efter de riktlinjer som fastställdes av riksdagen i 1977 års alkoholpolitiska beslut.

Som redan antytts råder sedan några år tillbaka betydande partipolitisk enighet om de alkoholpolitiska riktlinjerna. Problemet är, som också har antytts, att dessa riktlinjer inte ännu tillämpats med tillräcklig kraft och konsekvens.

De senaste årens riksdagsarbete har gett flera exempel på bristande engagemang för ett konsekvent praktiskt fullföljande av de alkoholpolitiska besluten från 1977.

Det har tagit sig uttryck både i att förslag om åtgärder som tveklöst ligger i linje med principbesluten 1977 inte vunnit anslutning från en majoritet av riksdagens ledamöter och i en allmän tveksamhet när det gäller att ta i anspråk åtgärder som man i princip är överens om.

Jag har uppmärksammat att de förslag beträffande informationsverksamheten i alkoholfrågor som framlagts av en av regeringen utsedd särskild utredningsman inte tillräckligt beaktat de riktlinjer för denna verksamhet som fastställts av riksdagen. Jag är medveten om att bakgrunden till utredningsuppdraget är den granskningsrapport rörande informationsverksamheten som tidigare har framlagts av riksrevisionsverket. Jag har självfallet inga invändningar mot att man prövar vilka åtgärder som kan bidra till en effektivisering av verksamheten.

Skall man fullfölja riksdagens intentioner, bör en sådan prövning emellertid ske med beaktande av att folkrörelsernas insatser skall tillmätas avgörande betydelse i sammanhanget.

Utredningsmannens förslag får, om de skulle genomföras, i stället till praktiskt resultat väsentligt försämrade arbetsbetingelser och därmed en klart reducerande roll för de organ som samordnar och i väsentliga avseenden kanaliserar folkrörelsernas informationsinsatser på alkoholområdet. Jag syftar givetvis på de förslag i utredningsmannens betänkande som tar sikte på att beröva Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning de resurser och uppgifter som i dag gör förbundet till det viktigaste samarbets- och samordningsorganet mellan folkrörelserna och berörda statliga organ.

Enligt min mening är det av yttersta vikt att vi slår vakt om folkrörelsernas möjligheter att göra effektivaste möjliga insatser när det gäller information i alkoholfrågor. Dessa insatser bör stimuleras och underlättas, inte försvåras och skjutas i bakgrunden.

Jag har också uppmärksammat att statsrådet Sigurdson, som i sin egenskap av biträdande socialminister har ansvaret i regeringen för de alkoholpolitiska frågorna, vid några tillfällen under det gångna året har tagit till orda i den alkoholpolitiska debatten. Det saknas givetvis anledning att i detta sammanhang recensera statsrådets inlägg. I ett avseende är hennes uttalanden emellertid värda att uppmärksammas också här. I en artikel i Dagens

Nyheter den 2 juni 1983 med rubriken "Drickandet ökar bland kvinnor och ungdom. Traditionell alkoholpolitik inte längre tillräcklig." framförde hon synpunkter på den alkoholpolitiska situationen – främst orsakerna till den alltjämt mycket höga alkoholkonsumtionen i landet – som gör det angeläget att ställa frågan om det för statsrådet är naturligt att i det fortsatta alkoholpolitiska arbetet låta sig vägledas av de principer som lades fast av riksdagen 1977. De förhållanden som jag kortfattat har refererat till understryker denna frågas aktualitet.

Med hänvisning till vad jag i det föregående har anfört, anhåller jag om att få ställa följande frågor till statsrådet Sigurdsen:

1. Anser statsrådet att de alkoholpolitiska beslut som riksdagen fattade 1977 och som anger målet för alkoholpolitiken vara att åstadkomma en minskning av den totala alkoholkonsumtionen alltjämt utgör tillräcklig grund för det alkoholpolitiska handlandet?

2. Är statsrådet beredd att vidta åtgärder i syfte att åstadkomma en mera konsekvent praktisk tillämpning av de nämnda principerna för alkoholpolitiken?

3. Är statsrådet beredd att vidta åtgärder för att stimulera massiva insatser med sikte på att begränsa den totala alkoholkonsumtionen för att därigenom i första hand minska det personliga lidande som alkoholbruket orsakar men också reducera de mycket stora kostnader som samhället orsakas genom alkoholbruket?

4. Är statsrådet beredd att medverka till att, så långt det beror på regeringen, garantier skapas för att folkrörelsernas insatser i informationen i alkoholfrågor tas till vara och utvecklas i enlighet med intentionerna i tidigare riksdagsbeslut?

1983/84:16 av *Claes Elmstedt* (c) till kommunikationsministern om beredningen av visst ärende hos transportrådet:

I våras beslöt riksdagen att de regionala trafikhuvudmännen före utgången av 1984 skall ha tagit ställning till huruvida persontrafiken i ett antal fall även fortsättningsvis skall vara kvar på järnväg eller flyttas över på landsväg. Följande banor är föremål för nedlägningsprövning: Övertorneå–Karungi, Arvidsjaur–Jörn, Storuman–Hällnäs, Hoting–Forsmo, Ljusdal–Hudiksvall, Mellerud–Årjäng–Arvika, Kil–Torsby, Borlänge–Malung, Borås–Varberg, Örebro–Svartå, Ställdalen–Kil, Nässjö–Nybro, Falköping–Landeryd, Jönköping–Vaggeryd, Västervik–Hultsfred–Växjö, Lesjöfors–Kristinehamn, Bjärka/Säby–Västervik, Skövde–Karlsborg, Gånghester–Ulricehamn, Gårdsjö–Håkantorps, Älmhult–Sölvesborg, Smedberg–Lysekil samt Ystad–Simrishamn.

I centerns trafikpolitiska partimotion (1982/83:297) föreslogs att förhandlingarna om finansieringen av trafiken på de banor som skall vara föremål för nedlägningsprövning bör föras av SJ och länshuvudmännen utan styrning från transportrådet. I motionen framhölls också att det inte finns något skäl att ange separata datum för de olika banorna, utan det räcker att ange att

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Meddelande om
interpellationer*

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

Meddelande om frågor

samtliga ställningstaganden skall vara klara senast den 31 december 1984. I de fall någon uppgörelse då ännu ej kommit till stånd bör frågan enligt motionen föras upp på regeringsnivå för slutligt avgörande.

Utskottsmajoriteten uttalade i anledning av centermotionen bl. a. att transportrådets uppgift skall vara av medlande och förmedlande karaktär. Några andra tidsramar för länshuvudmännens ställningstaganden än ovan angivna datum, den 31 december 1984, gavs inte.

Enligt uppgift lär transportrådet nu uppmana alla berörda länshuvudmän att ta fram förslag till busstrafik som alternativ till de nedläggningshotade järnvägarna. Därefter gör transportrådet en egen ekonomisk kalkyl och lämnar sedan ärendet åter till länshuvudmännen för slutgiltigt ställningstagande. Tidsramarna som transportrådet givit länshuvudmännen är ytterst pressade. I vissa fall skall enligt transportrådet slutligt ställningstagande göras redan före 1983 års utgång.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Vill kommunikationsministern medverka till att transportrådet respekterar riksdagsbeslutet den 5 maj 1983?

12 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställes

den 6 oktober

1983/84:48 av *Ingvar Eriksson (m)* till jordbruksministern om den svenska sockernäringen:

Våren 1983 beslutade riksdagen efter förslag i proposition 1982/83:162 om en tvåårig prisregleringsperiod för sockerbetor och socker omfattande tiden den 1 juli 1983–den 30 juni 1985. Beslutet byggde på de gällande riktlinjerna för jordbrukspolitiken. Detta innebär en ca 95-procentig självförsörjningsgrad och att driften vid samtliga nu existerande sju sockerbruk upprätthålls.

Mot denna bakgrund framstår det som synnerligen anmärkningsvärt att Sverige vid den s. k. sockerkonferensen i Genève lovat ge u-länderna ett ökat utrymme på den svenska marknaden med 10–15 %.

I anledning härav vill jag till jordbruksministern ställa följande frågor.

Har regeringen frångått sin uppfattning från våren 1983, att driften vid samtliga sju svenska sockerbruk skall upprätthållas?

Vad är orsaken till de nya löftena vid sockerkonferensen i Genève?

Hur tänker regeringen klara de problem som uppstår inom den svenska sockernäringen om dessa löften fullföljs?

den 7 oktober

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

1983/84:49 av *Jörgen Ullenhag* (fp) till justitieministern om villkoren för utträde ur fackförbund:

En fabriksarbetare i Stockholm har nyligen vägrats utträde ur Svenska fabriksarbetareförbundet.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

Avser justitieministern att ta initiativ till åtgärder som tryggar enskilda människors rätt att lämna fackliga organisationer?

*Meddelande om
frågor*

1983/84:50 av *Filip Fridolfsson* (m) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att förhindra visst slag av bojkotter:

Under de senaste dagarna har ett fackförbund i pressen annonserat om bojkott mot ett företag vars ledare deltagit i den stora antifonddemonstrationen i Stockholm.

Avser statsrådet vidta några åtgärder för att förhindra liknande bojkotter i framtiden?

1983/84:51 av *Per Stenmarck* (m) till kommunikationsministern om färjetrafiken över Öresund:

Allt fler inser att något måste göras för att förbättra möjligheterna för färjetrafiken över Öresund. Olika förslag har diskuterats för att uppnå detta mål.

Enligt tidningsuppgifter kommer regeringen nu att föreslå införandet av färyavgifter i Öresund från den 1 januari. Motiveringen sägs vara att det är "en rättvisesak. Inkomsten är egentligen ointressant."

Denna åtgärd kommer ytterligare att försämra förutsättningarna för färjetrafiken över Öresund. Effekten blir höjda biljett- och fraktpriser, till nackdel för resenärerna.

Är kommunikationsministern beredd att skjuta på detta ställningstagande tills Öresundsfrågan i sin helhet skall behandlas?

den 10 oktober

1983/84:52 av *Gunnar Olsson* (s) till bostadsministern om mögel- och fuktskador i bostadshus:

Det framstår med tydlighet att de personer som råkat illa ut i fråga om de s. k. mögelhusen är fler till antalet än vad man först trodde och att dessa hus medfört betydande ekonomiska konsekvenser för dem som drabbats.

En del av dem som förvärvat mögelskadade hus kan nu i efterhand konstatera att hela deras ekonomi rasar och att de står där med sitt "mögelhus", vars andrahandsvärde är väsentligt reducerat, då huset i många fall utpekas som omöjligt att bo i.

Speciellt för personer med allergibesvär – och de är många i vårt land – har

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Meddelande om
frågor*

de här problemen fått rent förödande följder.

Många har i samband med påfrestande processer och i kontakter med olika experter, byggherrar, advokater och försäkringsombud fått utstå mycket lidande.

Dessa problem finns över hela vårt land. I Värmland har förekomsten av mögelhus i bl. a. Arvika, Kristinehamn, Säffle, Hammarö och Forshaga kommuner, inneburit stora påfrestningar för olyckliga husägare.

Med anledning härav vill jag till bostadsministern ställa följande fråga:

Vad avser regeringen göra för att underlätta situationen för dem som drabbats av mögel- och fuktskador i sina hus?

1983/84:53 av *Bertil Måbrink* (vpk) till justitieministern om åtgärder för att minska väntetiderna för polisutredningar:

Enligt uppgifter blir det allt vanligare med långa väntetider mellan åtal och dom i landets tingsrätter. Tingsrätten i Ljusdal i Gävleborgs län har väntetider på upp till två år. Orsakerna är att polisutredningarna är tidsödande och ofta även bristfälliga. I många fall kan detta medföra att den åtalade upplever den långa väntetiden som en extra bestraffning. Även vittnesmåls tillförlitlighet kan påverkas negativt av lång tidsutdräkt mellan brottstillfälle och domstolsförhandling.

Därför vill jag fråga statsrådet:

Avser statsrådet att vidta några åtgärder för att komma till rätta med de långa väntetiderna för polisutredningar?

1983/84:54 av *Tommy Franzén* (vpk) till finansministern om avdragsrätten för vissa resekostnader:

I samband med direktörernas demonstration den 4 oktober uttalade biträdande skattechefen Lars Malmberg att direktörernas kostnader för resor m. m. i samband med demonstrationen var avdragsgilla. Detta tidningsuttalande av biträdande skattechefen innebär att kostnader för dylika politiska aktiviteter är att anse som kostnader för intäkternas förvärvande och skall därför inte skattebelastas – detta tydligen oavsett om direktören i fråga har ett anställningsförhållande eller tecknar egen firma.

Om en metallarbetare reser från någon ort i Sverige för att delta i ett förstamajtåg i Stockholm äger han inte samma rätt till skattebefrielse. Denna ståndpunkt är moraliskt riktig, men det borde också gälla direktörer och liknande.

Med anledning av det ovan anförda vill jag fråga finansministern:

Avser regeringen, om dessa uttalanden är riktiga, att komma med förslag som undanröjer dessa och liknande avdrag?

1983/84:55 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till försvarsministern om utbildningen vid vissa militära elitförband:

Utbildningsmetoderna vid vissa militära elitförband visar tendenser, som inte kan godtas. Vad som framkommit strider både mot de värderingar som enligt utbildningsplanerna skall gälla för svensk soldatutbildning och mot internationella konventioner.

Kraven på hårda och realistiska övningar kan aldrig få användas till att uppmuntra och genomföra övergrepp, som är pennalistiska.

Vilka åtgärder har försvarsministern vidtagit med anledning av de missförhållanden som avslöjats?

1983/84:56 av *Ingvar Karlsson* i Bengtsfors (c) till kommunikationsministern om en bro över Dalslands kanal i Töcksfors:

Vägverket i Värmland utreder f. n. frågan om byggande av en fast bro för väg 612 över Dalslands kanal i Töcksfors, med en segelfri höjd av tre meter.

Samtidigt är farleden avstängd för farkoster som kräver större höjd än 3,6 meter vid E 18-bron i Töcksfors. Avstängningen är föranledd av skador på den rörliga bron. Reparation av E 18-bron beräknas till 300 000 kr. och utförs ej förrän det klarlagts om farleden i framtiden skall vara öppen för farkoster med obegränsad höjd. Dalsland Kanal AB har besvärat sig över planerna.

Dalslands kanals sjö- och kanalsystem är ett av vårt lands 25 primära rekreationsområden. Motivet för att hänföra området till denna grupp var att området hade unika kvaliteter ur båtsportsynpunkt. Dessa kvaliteter blir, om planerna verkställs, delvis stympade. Utvecklingen går dessutom mot ett ökat antal mastförsedda fritidsbåtar.

Med anledning härav vill jag fråga kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd medverka till att medel ställs till vägverkets förfogande som möjliggör byggande av rörlig bro för väg 612 över Dalslands kanal i Töcksfors?

1983/84:57 av *Ingvar Karlsson* i Bengtsfors (c) till arbetsmarknadsministern om åtgärder mot arbetslösheten i Åmåls kommun:

Åmåls kommun i Älvsborgs län har under ett antal år haft en hög arbetslöshet. Under 1983 har läget ytterligare försämrats. I augusti uppgick arbetslösheten till 12,8 %. Sedan ytterligare beredskapsarbeten insatts sjönk denna siffra i september. Då registrerades 548 som arbetslösa och ca 250 var sysselsatta i arbetsmarknadsåtgärder.

Således står 800 människor utanför den ordinarie arbetsmarknaden. I länsarbetsnämndens rapport den 29 september 1983 finner vi bl. a. följande: "Dock står vi efter årsskiftet 1983/84 inför en osedvanligt snabb nedtrappning av beredskapsarbetena som, med hänsyn till den höga nivån på dessa, får en mycket negativ effekt på utvecklingen av arbetslöshetstalet."

Industrin har f. n. ingen brist på arbetskraft, och endast ett fåtal nyanställningar kommer att ske. Ej heller förväntas någon expansion i den

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Meddelande om
frågor*

Tisdagen den
11 oktober 1983

*Meddelande om
frågor*

kommunala verksamheten. Situationen är således mörk, och jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern:

Är arbetsmarknadsministern beredd medverka till att extra resurser tilldelas Åmåls kommun?

den 11 oktober

1983/84:58 av *Nic Grönvall* (m) till justitieministern om bevissäkringen vid taxeringsrevision:

I ett reportage i Göteborgs-Posten den 28 september 1983 redovisas en av taxeringsmyndigheterna företagen s. k. razzia, som enligt redovisningen inneburit gängse ingrepp i den s. k. integriteten, såsom husrannsakan, beslag av handlingar och tvångsvis hållna polisförhör. Efter reportagets sakschildring anger tidningen att ansvarig företrädare för länsstyrelsens revisionsenhet uppgivit: "Vi vet ännu inte om detta är skatteflykt eller bra affärer."

Är justitieministern beredd att företa åtgärder för att förhindra liknande händelser?

1983/84:59 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern om utformningen av proposition om kollektiva löntagarfonder:

Vilken betydelse tillmäter finansministern remissinstansernas synpunkter vid utformningen av regeringens proposition om kollektiva löntagarfonder?

1983/84:60 av *Kenth Skårvik* (fp) till utbildningsministern om planerna på en reformerad gymnasieutbildning:

Enligt uppgifter ämnar regeringen snart lägga fram förslag om en reformerad gymnasieskola. Förslaget skall baseras på gymnasieutredningens betänkande och enligt statsrådet ge mer av teoretisk och praktisk utbildning åt alla.

Detta kommer då att innebära att eleverna på de teoretiska linjerna kommer att ha svårigheter att motsvara de förkunskapskrav som högre utbildning – universitet och högskolor – ställer. Likaså får eleverna på de praktiskt yrkesinriktade linjerna svårt att hinna med den yrkesspecifika utbildningen.

Mot bakgrund härav vill jag fråga statsrådet:

Avser utbildningsministern att förlänga gymnasieutbildningen?

1983/84:61 av *Kenth Skårvik* (fp) till statsrådet Anita Gradin om svenskundervisningen för invandrare:

I statistiken över den rekordhöga arbetslösheten är personer med invandrarbakgrund överrepresenterade. En av orsakerna här till är dessa personers bristande kunskaper i svenska språket. Att förbättra undervisningen i svenska för invandrare är därför en mycket angelägen fråga som regeringen underlåtit att vidta åtgärder mot. Jag vill därför fråga invandrarministern:

När avser regeringen föreslå förbättrad undervisning i svenska som främmande språk?

Nr 5

Tisdagen den
11 oktober 1983

1983/84:62 av *Gunnar Hökmark* (m) till civilministern om följderna av höjd arbetsgivaravgift:

*Meddelande om
frågor*

Statsrådet har i en intervju i Veckans Affärer uttalat att en procents lönehöjning kan ge 20 000 färre jobb.

Anser civilministern att detta förhållande ger anledning till att ompröva den vid årsskiftet genomförda höjningen av arbetsgivaravgiften liksom den planerade höjningen av arbetsgivaravgiften i samband med införandet av löntagarfonder? Om inte, avser statsrådet att föreslå någon åtgärd mot den arbetslöshet som ett genomförande av löntagarfonderna kommer att medföra på grund av ökade löneckostnader?

1983/84:63 av *Gunnar Hökmark* (m) till justitieministern om åtgärder mot visst fackligt agerande:

Inom Elektrikerförbundet pågår just nu en intensiv debatt om medlemmarna skall bojkotta personer och företag med från Elektrikerförbundet avvikande åsikter i löntagarfondsfrågan. Den socialdemokratiska majoriteten i styrelsen för Storstockholms Lokaltrafik har vägrat tillåta annonsering mot löntagarfonder. Inom Stockholms LO-distrikt har man diskuterat vad som skall göras åt dem som nyligen deltog i den genomförda manifestationen mot löntagarfonder, i samband med riksdagens öppnande. I Skaraborgs län har fackliga organisationer sagt sig vilja bojkotta enskilda näringsidkare som agerar mot löntagarfonder. LO:s nuvarande ordförande har tidigare uttalat möjligheten av en politisk generalstrejk mot ett riksdagsbeslut. Inom fackliga organisationer har censur gjorts gentemot annonsering mot löntagarfonder.

Avser statsrådet att föreslå någon åtgärd i syfte att minska risken för liknande fackligt agerande i ett samhälle med löntagarfonder?

13 § Kammarén åtskildes kl. 15.50.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert